

volt. Ez idő alatt jelentek meg s nyertek nagy elterjedést: Vasárnap, ünnepi és alkalmi, — egy szintén hétköznapi templomi imái, — egyházzertartási (liturgiái) beszédei, magán használatra szánt imakönyve, melyek két-három s több kiadást is érve, ezer meg ezer példányban vannak elterjedve.

Tizenegy évi tanárkodása alatt, egyes fontosabb alkalmakon, kivált nevezetesebb temetéseknél, papi szolgálatot is végezvén: folyvást kedvence volt e téren is a debreczeni népek. S midőn Szoboszlai Pap István halálával (1855) az egyik lelkes szék megürült, arra közakarattal ő választatván meg, tanári hivatalát a debreczeni papsággal cserélte föl. 1856-ban az egyházkerületi főjegyzőségre választott meg; s e díszes hivatalához még 1860-ban a debreczeni egyházmegye esperesi hivatala is járult.

E hármast lelkézi, esperesi és főjegyzői minőségben találta őt Balogh Péter superintendens halála, kinek elhunytakor — míg utóda megválasztatnák — helyettes superintendens minőségben az egyházkerület kormányzatának ideiglenes vezetése rá ruházott; míg az április 20-ikán felbontott szavazatok őt a superintendens tiszttel véglegesen is fölruházták.

Az üdvözlések közt, melyekkel új hivatalába léptekor elhangoztatott, nem utolsó becsei, mit egy katolikus püspöktől, a nagy váraditól, Lipovniczky Istvántól nyert, ki a Korvin-kodexeknek a magyar püspöki kar által Rómában fényképeztetett példányai közül egyet az alkalomból küldvén ajándékolta a debreczeni kollegium könyvtárának, az új superintendens választását melegen üdvözölte.

De ki kerülhetné el a fájdalom seböz nyilait is e földi életben. A szerencse mellett, mely Révész Bálintot érdeme szerint emelte folyvást magasabbra a közbecsülésben s a nyilvános pályán, a szívet érő csapások keserveit is meg kelle köstölölni. 1859-ben öt éves Gyula fiát ragadta el a halál; 1868-ban pedig, a bimbónál sokkal nagyobb veszteségül a már nyíló virágban: 16 éves leányát, Emmát kellett sirba kísérni. Kivált az utóbbi csapás mélyen megrázta érzékeny szívét s setét felhőként nehezedit kedélyére, úgy hogy erejét törtnek érezte, már-már a közpályától való visszavonulásra határozta el magát. De a kötelesség, az iránta oly fényesen nyilvánult közbizalom hívó szavataiban, — mint az el-fáradt és kétségbeesett Ilyést — őt is ismét munkára szólította. Legyőzte szíve egy percig tartott gyöngeséget s engedett. Nem kívánhatunk jobbat neki s egyházkerületének, mint azt — hogy még soká munkálkodjék! — á-r-

Az agg örmmester.

— Beranger költeménye. —

Leányának pergő rokkája mellett
Az agg harcos felejté bánatát,
S golyótól bémított karával renget
Kis bölcsőben két iker-unokát.
Nyugodtan ül konyhója ajtajában,
— Hol menhelyt egyedül találhatott, —
S így szól: „Születni nem elég magában;
Kis unokák, dicsően haljatok!”

De mit hall? — Dob pergését a távolból,
S zászlóajt lát lépdelni amoda;
Hő vére mind ősz homlokába tódul,
Sarkantyut érez a vén paripa.
— „Hah! — így kiált egyszerre elbusulva,
Nem ismerős zászló, mely ott lobog!...”
Ha egykor még hazánk meg lesz bosszulva:
Kis unokák, dicső lesz halnotok!”

*) Franciaország akkor el volt borítva idegen zászlókkal. — Beranger jegyzése.

„Ki adja vissza, hajh, a hősokeket mind,
A Rajánánál s Jemappe, Fleurus felett,
E hős fiukat, hajh, a nép szülöttit,
Kik, Ó híván, tölgyfa jöttek!
Mezítláb, éhesen, rongyokba mentek,
Dicsőségért küzdvén e bajnokok.
A Rajna újra edje fegyverinket...
— Kis unokák, dicsően haljatok!”

„Mily pompában fénylettek, ah a harcban
E győzelem-koptatta kék ruhák!
Hol elvegyültök a kartács-halomban
Zúzott bilincsek... szétört koronák...
Fölmentett népek, általunk királynék,
Koszoruzák meg a hős homlokot...
Oh boldog az, ki ott halt a hazáért;
Kis unokák, dicsően haljatok!”

„Hamar homály borita, fényes álmok!
Egymásra hágy el sok hűtlen vezér,
S a puskaportól barnult ajk, az álnok,
Kegyet a zsarnoktól hízlegve kér.
Velők elpártol fölünk a szabadság,
S idegennél keres szolgálatot...
Dicsőségünket szőgyen-könyvek mossák,
Kis unokák, dicsően haljatok!”

Leánya most merengését megtörve,
Lassan zendül föl ajkán az a dal,
Melynek hallatán hány trón összedőle,
S király-szívekben támadt riadal.
S az agg harcos fejét kezére hajtja:
— „Hazzám, vajh keltse e dal hajnalod!”
S a bölcsőhöz hajolva suttag ajka:
„Kis unokák, érette haljatok!”

P. Tóth Kálmán.

Kisfaludy Sándor hátrahagyott munkái.

I.

Irodalmunknak a jelen század első negyedében, Vörösmarty feltűnte előtt, legnépszerűbb s legmagyarabb költőjétől, a „Himfy szerelmek” és a „Regék” halhatatlan koszorúsától, Kisfaludy Sándortól „Hátrahagyott munkái” négy kötetét veszi legközelebről a magyar közönség, Heckenast Gusztáv kiadásában, s annak kezéből, kitől szokva van már régibb irodalmunk becses hagyományait venni: Toldy Ferenczéből.

Kisfaludy Sándor hátrahagyott munkái két szempontból becsesek. Egy nagy írónak, s Kisfaludy kétségkívül az volt, legkisebb munkái, gondolat-forgácsai, meg ifju- s készséltetési zsengéi is, érdekesek, bizonyos tekintetben érdekesebbek a kész munkáknál s remekekénél is, a mennyiben világot vetnek a lélek kohójába, hol az érzések forrnak, az elme műhelyébe, hol a gondolatok rendeződnek s előlépni készülnek; s megláttatják velünk a képződési folyamatot, mely a készülő írónak iskolául szolgál s lépcsőről lépcsőre hajtják őt kísérni emelkedésében. Im ez érdekességgel, e becses birnak Kisfaludy Sándor hagyományai mindenképp előtt. De becsesek azontúl: a kor jellemzésére, melyből valók és a nyelv állapotaira nézve, melynek fejlődési korából erednek; a politikai és az irodalom- s nyelv-történet egyaránt becses adalékokkal gyarapodott bennök.

Meg vagyunk győződve, hogy kedves dolgot teszünk olvasóinknak, ha e munkák megjelenésének nemcsak egyszerű jelentésére szorítokozunk, hanem kissé részletesebben is ismertetjük e kötetek tartalmát, és pedig magának Toldynak kalauzálása mellett, ki azokat a Kisfaludy-társaság közlelbi havi ülésében érdekes felolvasással mutatta be, s azonkívül minden egyes kötetet tartalmas előszóval vezet be.

Az első kötet tartalmazza a költő „Hattyudalát”, egy egész élete folyamára visz-

szatekintő s korrajzi és önéletrajzi költeményt, melyből XV ének elkészült, az utolsó XVI-dikát azonban az öt elég váratlanul meglepett halál már nem engedte leírni. „E mű — mondja Toldy — nem költői szempontból kíván tekintetni: az egy vázolatossá tételre, sőt ennél több, valóságos emlékrájak, melyek visszanyulva a költőt megelőzőt századba, 1840-ig kísérik az országos történeteket, nem ugyan történetírói s nemis memoir-szerű részletességgel és pontossággal, de a nagyban vázolt képeket azon nemesi középírend felfogása világításában tüntetve föl, melyhez a szerző tartozott. Így tekintve, csakugyan történelmi dokumentum az, mely alanyi igazsággal bír, ha sokban tárgyilagossá nemis; mely, ha arról nem is, mi mikép történt, de arról igen is, mikép itélték meg a történet bizonyos rétegekben, hü tanúságot nyújt. A történetnek pedig nemcsak események, hanem, és sokszor még fontosabb tényezői: az érzület is és azon mód, mely szerint a történetek a nemzetben tekintetnek.” — A „Hattyudal” külformája egyébiránt a regékre emlékeztet, ugyanazoh ódon hangban tartva. Izeltől a Tizenketedik énekből adunk egy pár versszakot, melyek „Himfy” írására vonatkoznak s tárgyuknál fogva is érdekesek.

Iráni Himfy Szerelmek,
Déli ég s nép lángjával,
Ős keleti természetben,
Magyar kebel bújával,
Hazám édes emlékeivel
Elmémben és keblemben,
Kivánatom ostromában,
Égő ssebbel lelkemben.

Írtam: mert nem lévén kivel
Hazám nyelvén beszélni,
Himfyvel volt kedvem s vágyom
Eszmést s érzést cserélni:
S gyakran volt úgy képzelmemben,
Mint ha ő ott állana
S velem magyar szót s érzelmeket
Bartárilag váltana.

A Hattyudalon kívül ez első kötet még egy rövid regét tartalmaz: „Antiochust”, az egyetlen nem magyar tárgyat a magyar regék közt, melynek a költőjének e nemű dolgozatai közt.

Fölötte érdekes és irodalmilag is becses adalékokat találunk a második kötetben, különösen az „Elegyes versek” közt, melyek nagyobb részint gondolatokat, gómmákat, dal és egyéb töredékeket tartalmaznak, följegyezve a költő kezétől a zselba vett későbbi kidolgozás számára. A Himfy-dalok korában s azok szellemében és hangján irt apróságok s töredékek közül egy párt ide jegyzünk:

3.
Az igaznál, mely engemet
Mindörökké gyötör s nyom,
Haj! többet ér egy szívetem
Boldogító szép álom.

4.
Gyakran a mit egy században
Fel nem talál az elme,
Felleli egy pillanatban
A szív égő szerelme.

Ó lel minden mesterséget,
Kifejtvén az elmességet,
Nincs ott lehetetlenség,
A hol az ő tüze ég.

12.
Ne keresd a boldogságot
Caesar borostyánjában:
Ne Sándornak száz országát
Őszvegaldalt kardjában;
Ne keresd azt Scaligernek
Tudós könyve dohában:
Benn lakik az embernek
Önnön valóságában.

13.
Gyakran egy szó, egy tekintet,
Melyet csak úgy futtaban
A szerelem a szívnek vet,
Mennyet foglal magában.

Talán még érdekesebbek a „későbbi töredékek”, melyek közt néhány világosan drámai töredék bélyegét viseli magán s igazi drámai nyelven szól.

Általában sok helyt mutatkozik a költő törekvése a drámai nyelvre, mely pedig Himfyje és Regéi hangjával oly ellentétben áll, s melyet befejezett drámai műveiben is oly ritkán tud érvényesíteni; míg itt az „elegyes versek” s „gondolatok” közt sokszor meglepő szerencsével sikerül az neki. Például a gondolatok közt:

27.
Az ember a vett jót homokra jegyzi fel:
Jön egy szelesko, és legott eltörli azt;
Sérlemt márványba vési, hogy
Emléke még halál után is meglegyen.

46.
Feltételünket, bár erős késszal legyen,
Elmossa gyakran egy leány
Szemének egy könyveseppe is.

50.
Egyedül magának tartozik
A férjfi számadással;
Az asszonyok egész világnak.
Kerülj tehát minden gyanút!

Az elegyes versek közt:

Viszony király és nép között.

Nem jó, ha a király igen
Magasa verte trónusát
A nép felett, s a nép alatt porban hever.
A nép s király között igen nagy akkora
A hézag; és jaj, hogyha ez
Hizelkedővel és gonosz
Tanácsosokkal van kitöltve,
Kik a királyi szívek, ésnek,
Szemeknek és füleknek útjait
Állván, s hü magasztalásokkal
Istennek ámitván s kiáltván a magast,
Hogy a nyomott sereg remegve féljen.
Csak menyidörögve szólnai,
S áldás helyett villámmal
Csapkodni a dülmi kényszerítik.
Az a király nagy, aki népe közt atya,
És a királyok közt király.

Kár, hogy a derék kiadó a költő kézírásai közt talált oly töredékeket, melyek bevégzett gondolatot nem adnak, csak hangulatot vagy egyes vonásokat, nem adja mind; mert a mit belőlök a kötet előbeszédében idéz: elég hogy a többi iránt is felköltsé ohtajtsunkat. „Néha — így ír e töredékekről Toldy — a természet szemlélete közben fölmerült képek, mint a képiró studiúi, vagy csupán egyes esetvonások, majd a természetből majd az emberi s érzés-világból is, például:

Gyakran repdez elmém előtt
Csécsap lepke képében
A gondolat: Felejtésd el őt,
Az állandót gógjében...

S mind az ilyek, mint villanatok feljegyezve, hogy majd alkalmilag használtassanak, a mint hogy némelyeket felhasználva találunk is.

Igy egyebeken kívül

A Természet lélekzetét
Történelmi látott...

mely a Kesergő Szer. 90. dalába ment által, s aligha szerencsés volt az elvontatással:

A Természet figyelmes volt
S óvadomni látott...

Ekép ez apróságok egyszersmind úgy tűnnek fel, mint építőkövek a Kisfaludy költői műhelyéből, mik gondolkodó olvasóra nézve nincsenek különös érdek nélkül.

Fölöttebb becses hagyomány még e kötetben „Az elmés övezgy” című, igen mulatságos, kis arányúvígjáték, mely kezdetben „A férjek iskolája” követelőbb címet viselte, mint majd minden, szinte a szerző saját kézírata után adatott. Mely évből való, sem kitéve nincsen, sem belső jelek nem nyújtanak biztos támpontot. Azonban a „Maga” másod személyi névmásnak még pathetikus jelenetben is használata a „Kegyed” s „On” felalalását megelőző időre mutat, s így jóformán a Munkái közt álló drámák korából való lehet, midőn költőnk egyideig egészen e formával látszott felváltani akarni az elbeszélőt.

Az ember társadalmi fejlődése.

— Darwin legújabb műveiből. *)

(Mi az a természetes kiválás? — Befolyása a polgárosult nemzetek fejlődésére. — A civilizáció és a barbarizmus egy-egy jellemző vonása. — A társadalom gyöngéi. — Vagyonosság és haladás. — A vad népek nem erősebbek a polgárosultaknál. — Két osztály a társadalomban. — Nagy szellemek magtalansága. — Erkölciség és halálózi viszony. — Nemzetek bukása és emelkedése. — A görögök, spanyolok és az angol gyarmatosok szerepe a létűsában. — Mindnyájan barbárok voltunk. — Az utolsó következtetés.)

Hatalmas szerepet játszik az egész szerves világban, s a nemzetek életében is egy sokszor félreértett tényező, melynek befolyását sokáig nem méltányolták, sőt még csak névvel sem jelölték. E tényező a természetes kiválás. — Röviden legyen elég megjegyeznünk, hogy a természetes kiválás az új alakok képződését a szerves világban mintegy szabályozza; s eme működésében az öröklékénység és az alkalmazkodás folytonos viszonylata még tetemesen gyámolítja. Befolyását lépten-nyomon érvényesíteni törekszik; ugyanazon fajból csak egy bizonyos résznek engedi meg, hogy utódokat is neveljenek, azoknak, melyek a fennálló viszonyokhoz alkalmazkodni s a létűsában győzelem vergődni leginkább képesek. Kiválasztja tehát a legjobbakat, a legderékabbakat, melyek fajuk főtartására a legalkalmasabbnak bizonyultak. — Darwin külön részt szentel annak fejtegetésére: mily befolyást gyakorolt a természetes kiválás a polgárosult nemzetek fejlődésére?

Jellemző s mindenesetre nagy különbséget tüntet fel — ugymond — a civilizált és nem civilizált népek közt az a mozzanat, hogy a vadak, a testileg és szellemileg gyöngé szülöttöket csakhamar eltávolítja az emberstámot tevők sorából; s a kik e népek közt életben maradnak, azok rendszeren igen jó egészben levő egyének. Mi civilizált emberek ellenben minden lehetőt elkövetünk, hogy ezen eltávolítási folyamatot késleltessük. Menhelyeket építünk a szellemi és testi bénaságban szenvedők s a betegek számára, ápoljuk a szegényeket s az orvosok minden tudományukat, fáradságukat és ügyezetüket arra fordítják, hogy a beteg életet, ha meg nem menthetik, legalább a lehető legvégső pillanatig megtartsák. Alaposan föltehetjük, hogy a himlőoltás ezek életét megmentette, a kik különben, gyöngé szervezetűknél fogva, a himlő áldozataivá lettek volna. Az ily intézkedések azután lehetővé teszik, hogy a polgárosult nemzetek közt a gyengébbek is közreműködhetnek fajuk főtartására. A ki a házi és gazdasági állatok tenyésztésére figyelmet fordított, nem tagadhatja, hogy ez a körülmény az emberi fajtára igen káros befolyást gyakorol. Meglehető, hogy a hiányos vagy elhibázott bánásmód mily gyorsan vezet valamely tenyész-állat degenerációjára; hanem — kivéve az emberre vonatkozó esetet — egy tenyészítő sem oly tudatlan, hogy éppen a legrosszabb fajtakra bízna az utódok szaporítását.

Ama segély, melyre önkénytelenül is indítatva érezzük magunkat a gyámoltalanok irányában, főleg az őszön, s a rokonszeny eredménye, mely kezdetben társadalmi ösztönként nyilvánult, míg később mindig gyöngédebbé és általánosabbá vált. Rokonszenyünket még az ész sarkalása dacára sem korlátozhatjuk, anélkül, hogy emberi természetünk legszébb vonását meg ne sértenők. A sebész, midőn egy vesélyes műtétet végrehajt, megkeményítheti érzelmét, mivel tudja, hogy a beteg javára teszi azt; de ki volna képes az ügyefogyottakat szándékosan elhanyagolni? Csak abban az esetben követhetünk el ilyesmit, ha azáltal még nagyobb szerencsétlenségnek vehetjük elejét.

*) Lásd a „Vas. Ujs.” 23-ik számát.

Tagadhatlanul káros ugyan az a hatás, melyet a társadalom gyöngéi tagjai előidéznék, de nyugodtan kell eltűnőnk, hiszen részben korlátozza is azt már az a körülmény, hogy a társadalom gyöngéi és alsóbbrendű tagjai nem nősülnek oly sűrűn, mint az egészségesek.

Gazdagság és bírtokok gyűjtése sok tekintetben káros hatású lehet a társadalomra és az utódokra, de másrészt meg a művészeteket, a haladást segíti elő. Méréskelt jólét a kiválás folyamatát nem korlátozza; míg ha a jólét már igen nagy, akkor kétségkívül igen könnyen haszontalan kerékké változathatja az embereket. De ennek is van bizonyos korlát szabva. Tapasztalhatjuk naponként, hogy a legdusabb emberek is tönkret jutnak sokszor.

Polgárosodásunk sokféle módon korlátozza tehát a természetes kiválás működését, de másrészt meg elősegíti a jobb élelmiszerek, jobb helyzet és a test helyesebb fejlődése által. Ezt következtetésesen elmondhatjuk, mivel számos buvár úgy találta, hogy a polgárosodott népek testileg is erősebbek mint a vadak, sőt kitartásuk is nagyobb és több, súlyosabb viszontagságot képesek elviselni, mint a barbár nemzetek fiait.

Ha csupán az értelmi képességet vesszük tekintetbe s a társadalom minden fokán két-két külön csoportra osztanók az egyéneket, úgy hogy az egyik azokat foglalja magába, a kiknek értelmi tehetségek magasabb színvonalon áll, a másik pedig az alsóbbrendű egyéneket: akkor alig vonhatjuk kétségbe, hogy az előbbieket minden foglalkozási téren jobb és nagyobb eredményekre jutának s utódaik száma is jóval tetemesebb volna, mint a második csoportba tartozóké. A szellemi tehetség és egyéni ügyesség, még a társadalmi élet legalsóbb fokán is, kell hogy némi előnyök nyújtsanak, habár a nagy munkamegosztás miatt némely munkálkodási körben csak kevés előnyt nyújthatnak. A polgárosult nemzetek ennél fogva ügyesebbek az értelmi képességeknek minden tekintetben uraivá lenni.

Gyakran meg volt jegyezve, hogy a legkiválóbb emberek utódok nélkül halnak el. Galton, ki e kérdéssel tüzetesebben foglalkozott, nem képes ugyan kimutatni, mennyiben áll az, hogy azon férfiak és nők, kik a lángész csodái voltak — magtalánul haltak el, de azt kimutatta, hogy feltűnőbb emberekről azt általában nem lehet mondani. Nagy törvényhozók, tudósok és buvárok pedig, műveik által mindenesetre többször használtak az emberiségnek, mintha közvetlenül utódokat hagytak volna maguk után. — Midőn valamely nemzet körében az értelmiség és az értelmes emberek száma már jól felszaporodott, akkor hamarabb várhatjuk, hogy a geniális emberek is gyakrabban fognak föltűnni körében.

Mennyire segíti elő az erkölcsiség a természetes kiválást, s mily befolyása van az ember fizikai életére, azt Darwin hosszasan fejtegeti és arra a tanúságra jut: hogy a könnyelmű és ledér életű emberek nagy kárára vannak a társadalomnak minden tekintetben, s a kiválás működését szaporaságuk által ugyancsak megnehezítik. — Az örökké tartó létűsában éppen az alsóbb rendű és kevesebb szellemi képességekkel ellátott emberfajta leand a legfeltűnőbbé, de nem jó tulajdonai, hanem hibáinak erejénél fogva, s ugyanennek következtében könnyen el is hull a küzedelemben.

E lefelé tartó mozgalomnak, szerencsére, van egy erős korlátja, melyet Darwin, hosszas fejtegetés után, az erkölcsös és fődhetetlen életben vél feltalálni. Számos statisztikai adattal bizonyítja, mily aránytalanul nagyobb a könnyelmű életű emberek halálózi viszonyai, mint a rendes élethez szokott házasságos embereké, mind a két nemből; s Dr. Farr véleményével egyezőleg ő is azt következteti, hogy a házasságban élő emberek csekélyebb halálózi viszonyai a nőtilenek képest — a mi általános törvény gyanánt mutatkozik — főleg annak a következménye, hogy a tökéletlen alakok a nemzedékek egész során át mellőzöttek, a legszebbek és legderékabbak ellenben kiválasztattak. A természetes kiválás ebben az esetben azután csakis a házasságban élőkre vonatkozik, hanem ezek közt már hatalmas befolyása van nem csupán a testi, de még az értelmi és erkölcsi tulajdonok fejlődésére is.

Ha az imént elsorolt és netán még egyelő eddig ismeretlen akadályok nem képesek korlátozni, hogy a társadalom könnyelmű, vétkes és más tekintetben is alárendelt tagjai nagyobb arányban ne szaporodjanak, mint a jobb osztályba tartozók: akkor a nemzet, melynél e sajnos arány kap tulstulyra, okvetlenül súlyedni fog. Példa van

rá elég a világtörténelemben. Allandó szabályt adni azonban e részben is igen nehéz volna.

Több tudományos író fölemlítette már, hogy miután a szellemi tehetség nagy előnyöket nyújt a nemzeteknek, a régi görögöknek, kik értelmiség dolgában jóval magasabban állottak, mint bármely más nemzet, fejlődésükben még tovább emelkedni, számra pedig inkább emelkedni és egész Európát benépesíteniök kellett volna, — ha a természetes kiválás valóban léteznék. — Gyenge támadás. Hiszen a fejlődés minden neme számos összeműködő körülménytől függ. — Egyes fajoknak és egyéneknek lehetnek némely elvitatlan előnyök, de mivel azok kiegészítésére más tulajdonok hiányoztak, mégis letűnhettek és elbukhattak. Görögország a sok kis állam összenemtartása, terjedelmének kicsinyisége, a rabszolgaság gyakorlása vagy népének rendkívüli érzékisége miatt haladhatott bukása felé; mert csak akkor hullott el, midőn már tökéletesen meg volt romolva. Európa nyugoti népei pedig, melyek most bizonyára hasonlíthatatlanul fölműveltebb és civilizáltabbak, mint az ősi görögök, a természeti kiválás eredményei. Az utóbbi tíz

vagy tizenkét nemzedék életében a legerélyesebb, legfáradhatatlanabb és legbátrabb emberek, a föld minden részéből, vándorutra keltek ama roppant ország fölkeresésére s ott működésüket a legfényesebb siker koronázta.

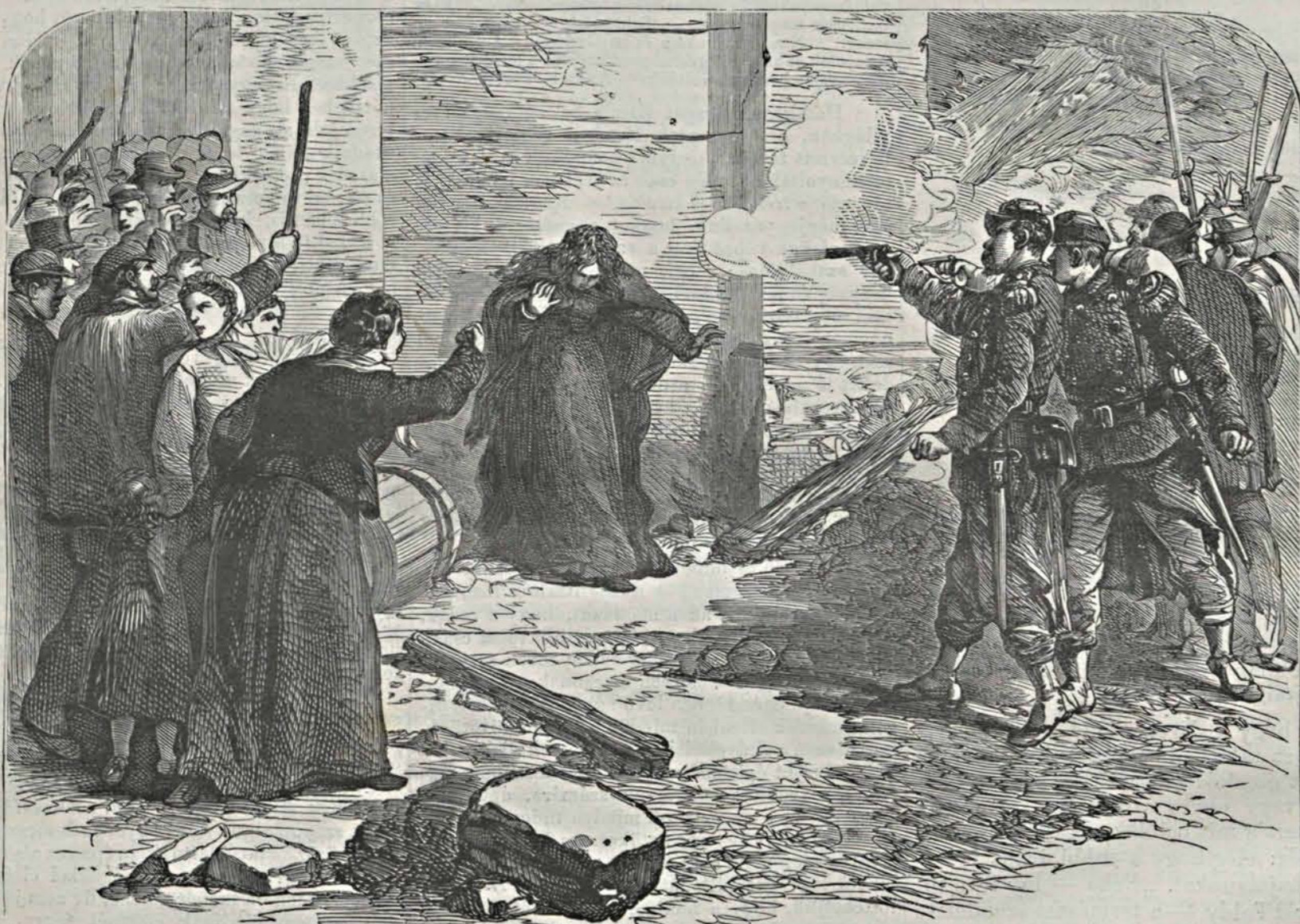
Bármily homályos legyen is a polgárosodás emelkedésének kérdése, annyit legalább bizonyosan kivehetünk belőle, hogy az oly nemzet, melynek körében hosszabb ideig a legzamosabb magas értelmiségű, erélyes, vitéz, hazaszerető és jóindulatu ember létezik, — a kevésbé előnyös körülmények közt élő nemzetek fölött, általában véve, mindig túlsúlyra emelkedik. — A természetes kiválás a szünetlenül tartó léttusának a következőképpen, s onnantól kezdve a gyorsan felszökkenő szaporodási viszony indítja meg. Ha az ember nem a természetes kiválás működésének nem volna alávetve, az emberiség mai magas rangját alkalmasint soha sem érte volna el.

Azon állítás bebizonyítására, hogy „minden polgárosult nemzet barbár elődöktől származik,” mit Darwin szintén egy külön részben fejteget, a következőket említi ki:

Ezen állítás helyességére utalnak egyrészt a régibb alsóbbrendű állapotban divott szokások,

forrásból szívárgott; számos belföldi növényt műveltek és több vadállatból házi állatokat neveltek. Ha a legrégebb történelem előtti idők korszakaira visszatekintünk s figyelemmel kísérjük az őselődök közből készült szerszámaikat, fegyvereit és egyéb műszereit, melyek legelőször igen durva darabokból állottak, míg később, időfolytán mindig finomabbakká váltak: senki sem fogja állítani, hogy a durva tűzközszerszámok csiszolásának művészete nem önállóan és külön-külön fejlődött minden nép körében; pedig közszerszámokat Európa minden részében, azonkívül Palesztinában, Indiában, Japánban, Új-Seelandban és Afrikában is, beleértve Egyiptomot, mindenütt fedeztek föl; s használatukról ez országok mai lakói közt még csak szó-hagyományok sem maradtak fön. Ilyen szerszámokat használtak az őskorban a kínaiak és a zsidók is. Semmi kétség sem lehet tehát az iránt, hogy az elsorolt országok lakói, melyek majd az egész polgárosult világot fölelelik, egykor tökéletesen barbár állapotban éltek.

Azt hinni, — ugymond Darwin — hogy az ember már eredetétől fogva polgárosult volt, és azután oly sokfelé és oly sokféleképen elfajzott: nagyon sajnós nézet volna az emberi természetéről.

„Petroleumus nő” kivégeztetése Parisban.

nép hátrahagyott műveinek tagadhatatlanul igen sokat köszönhetnek.

Ki mondhatja meg biztosan, hogy miért szárvaltatott tul a spanyol nemzet, mely egykor oly nagy fényben ragyogott? Európa nemzeteinek fölébredése a sötétség századaiból még maig megoldhatlan kérdés. Annyi bizonyos, hogy a szent inquisitio pártatlan figyelemmel és tapintatossággal válogatta ki a legbátrabb és legszabadlelvűbb férfiakat, kikre azután a máglya vagy legjobb esetben a börtön, minden kínzással várakozott. Háromszáz év alatt, csak magában Spanyolországban, a nemzet díszét és virágát ezreként pusztították minden esztendőben! Ki számíthatja meg azt a mérhetlen veszteséget, melyet ezáltal a spanyol nemzet szenvedett?

Az angol gyarmatosok nagy sikerű működését más nemzetek ellenében sokan annak a „retenthen és kitartó erélynek” hajlandók tulajdonítani melyet e nép küzdelmeiben kifejtett; de ki tudja megmondani: mikép jutottak az angolok ahhoz a nagy erélyhez? Darwin valószínűnek tartja, hogy az amerikai Egyesült-Államok bámulatos haladása és népének jelme szintén a természetes kiválás eredményei. Az utóbbi tíz

vallási nézetek, a nyelv és egyebek világos nyomai, melyek most is mindenütt feltalálhatók. A számolás az ujjak megszámlálásából vette eredetét; tekintélyes nyelvészek véleménye szerint pedig minden nyelvben föltalálhatók a lassu és lassankénti fejlődés ismertető jelei. Az írás művészete szintén roppant lassan fejlődött; a betűk pedig nem egyebek, mint a képes írás maradványai. Maga a vallás — az egy isten fogalma, ki gyűlöli a bünt és szereti az igazságot — az őskorban tökéletesen ismeretlen volt.

Másrészt számos bizonyítékkal rendelkezünk a föntebbi állítás támogatására, melyek szerint vad népek egyaránt függetlenül és önállólag is képesek a polgárosodás fokozatán néhány lépéssel emelkedni, a mint valóban emelkedtek. Találnak föl különféle fegyvereket, eszközöket, s néha még művészeknek is. Az ausztráliai „bumerang” szintén ily független találmány. Midőn Tahiti lakóit legelőször látogatták meg európaiak, azok akkor már sok tekintetben előbbre haladtak, mint a többi polynéziai szigetek lakói. A benszületött peruiak és mexikóiak önállóan fejlődött polgárosodása ellen nem lehet alapos okokat felhozni, s épen nem lehet bebizonyítani, hogy műveltségök idegen

Minden látszat azon igazabb és sokkal megnyugtatóbb következtetésére utal bennünket, hogy az emberiség életében a haladás jóval általánosabb volt, mint a hanyatlás; hogy az ember bár lassu és szakadozott léptekkel, de mindenesetre alsóbbrendű állapotból emelkedett mai tudománya-, erkölcsisége- és szellemi magaslatának tetőpontjára.

Petrovits Gyula.

A párisi városház égése.

A ki Párist csak egyszer is látta, lehetetlen, hogy vissza ne emlékezzék arra a gyönyörű épületre, melyet Hôtel de Ville, Páris városháza név alatt mutattak meg az idegeneknek.

Ez az épület nincs többé, áldozatává lett a legújabb párisi eseményeknek, összeégett, leomlott s csak kormos falai bálnak az égere.

Pedig e házhoz hány nevezetes emléke volt kötte Páris történetének. Annyi bizonyos, hogy még 1553-ban kezdtek építtetni némelyek szerint egy olasz mester, mások szerint Provost Pierre Nielle kereskedő által. Több kellett hozzá, mint egy félszázad, hogy befejeztessék. 1605-ben vé-

A petroleumus nő.

A mai nemzedék, mely most éli férfikorát, nem panaszkodhatik, hogy nem élt változatos időket. Kijutott neki a világtörténet ritka eseményeiből busásan.

Bölcséjét a forradalom fuvallata ringatta, mely Magyarországon küzdte legdicsebb, legmagasztosabb harcát. Következett rá a vérontás, a szellemtipró zsarnokuralom, mely már a gyermekkel megismertette és meggyűlöltette a rabbilincset.

Hannibál esküje, mit tizenkét éves korában egy sötét barlangban, emberkoponyára téve reszkető kezét, atyjának esküdt, hogy Rómát megálázza: nem lehetett szentebb, mint e rabbilincsekben növekedett nemzedék fogadalma, hogy azt a rabbilincset egykor összetöri.

Láttuk aztán az északi óriás leveretését, ki kevéssel előbb elnyeléssel fenyegette az ő világot.

Megértük egy szabadságra törő nemzet küzdelmét, a mely megvert magánál sokkal erősebb

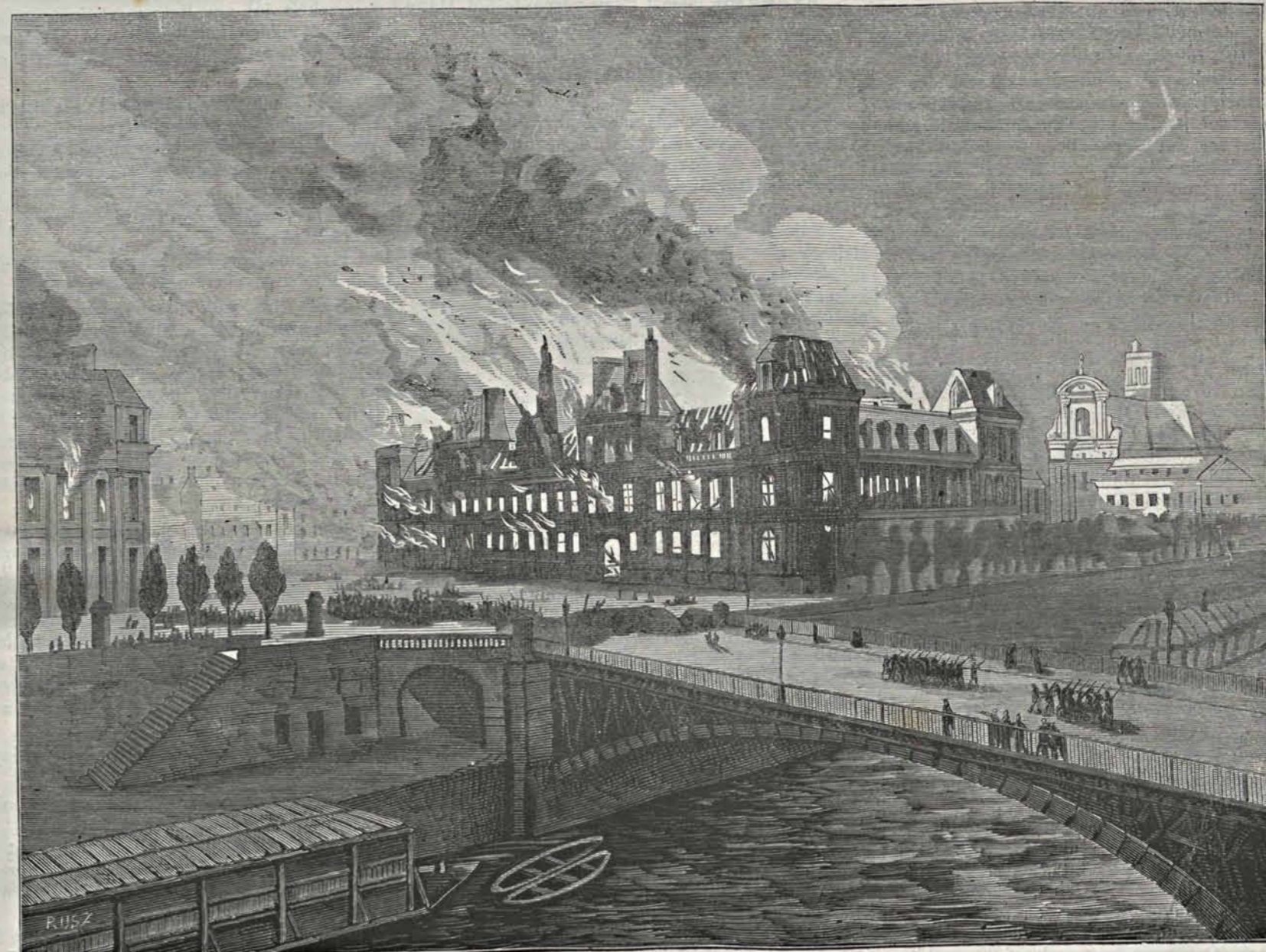
gyilkolni azt, a mi a ledöntött fában még életnedvet, újra megfogamzást sejtet.

A francia testvérháborúnak nincs párja a történelemben. Bámulatra ragad az és iszonyatot gerjeszt. Csak az apa gyilkolhat ily kétségbeesetten s csak a gyermeket gyilkolhatják ily vadul.

A körülálló világ eltakarja szemét a látvány felett, melyet most Páris nyújt. Ördögök azok ott, nem emberek. Az embernek szive van.

S az iszonyatra és ámulatra gerjesztő érzelm áthatott ott mindenkit, még azt is, a kit angyalhoz, a szelidség eszményképéhez hasonlítanak a poéták: — a nőt is.

A „Times” egy levelzője nem régen azt jegyezte meg, midőn Páris nőinek az utóbbi fölkelés alkalmával tanusított rettenthetetlen bátorságáról és kegyetlenségéről beszélt, hogy a francia nemzet valóban rettegő és borzasztó egy nemzet lenne, ha egészen nőkből állana. És csakugyan a szép nem Franciaországban sokkal kiválóbb helyet foglal el, mint Európa bármely más országában. Békés időkben a teendőik országának részét a nők végzik. Mialatt „Jules” és „Alphonse”

A párisi városház (Hôtel de Ville) égése.

Villeben rendezték be magukat s itten kiáltották ki a köztársaságot.

A Hôtel de Ville volt Lamartine híres szónoklatának színtere.

Itt kelt össze III. Napoleon császár Eugeniával, polgári házassággal 1853-ban.

Anglia királynője itt volt szállva 1855-ben. Sok éven át itt ülték meg azokat a híres téli ünnepélyeket, melyeket a sajnai prefekt minden évben rendezni szokott volt.

S végre, a sedáni eset után, 1870. szept. 4-én a Hôtel de Ville volt az, melynek csarnokáról Gambetta kihirdette a népek a Napoleon-család trónvesztettségét, a köztársaság föllállítását és a honvédelmi kormány tagjait. — Ennek a nevezetes épületnek égését mutatja mai képünk.

Oda égett tömérdek műkincs, okmány, irattár, mert a tűz a százados épület fából álló részén képzhetlen gyorsasággal harapódzott el, úgy hogy alig lehetett valamit megmenteni.

A versaillesi gyűlés megszavazta ennek az épületnek is újabb felemelését, a mi bizonyára több millió frankba fog kerülni.

hatalmat, mert egygyé, mert szabaddá akart lenni, s az is lón, — míg a másik zsarnok volt.

Kortársai voltak egy háromfelé darabolt, halálra ítélt nemzet hősi küzdelmének, melyet kaszával folytatott hadseregek ellen s harozolt a sirból az életért. És láttuk, hogy a már sirban fekvőt sem bírta egészen eltemetni a durva erőszak. Még most is él.

Tanui voltunk egy igénytelen addig figyelembe is alig vett nemzet háborújának egy magát nagygnak, világok sorsát intézőnek képzelt hatalom ellen, s láttuk, hogy az igénytelen nemzetnek nem kellett a nagy hatalom megalázására több, mint hét nap.

Láttuk Európát két szélső félszigetén koronák hullását és ujak feltűnését.

Megértük, a mi Krisztus születése s Róma első püspökének halála óta az egyetlen eset, hogy egy negyedszázadig ült a pápa az Angyalvár trónusán.

S láttuk végre, mit emberi elme el nem képzelhetett, hogy a földkerekség leghatalmasabb nemzete porba hullott egy más nemzet fegyvere előtt s porba hullva nem volt egyéb gondja, mint

a kávéházakban és korszakokban lebzsel, egészséggyilkoló abszinthot szörpülgetve és komisz kapadohányt füstölve, addig „Marie” és „Celestine” ás, kapál és gyomlál a kertben vagy a szántóföldeken, vagy pedig vevőit látja el, ha férje mesterember avagy kereskedő. Különösen a kiskereskedés, a boltokban áruálás majdnem kizárólag a nők privilegiuma Franciaországban, s midőn egy utcán végig sétálunk, egyetlen boltban sem fogunk észre venni avagy csak egy árva szakállas boltsegedet sem; nők vannak alkalmazva mindenütt.

Háborus időkben a francia nő még szembe-tűnően előtérbe tudja tolni saját fontosságát. Minden ezrednek meg vannak a maga „vivandiere”-jei és „cantiniere”-jei (étel- és ital-árusnői, szóval markotányosnői), a kik sok tekintetben egészen különböznek más nemzetek hadseregeinek illetően istápolóitól. Eltagadhatatlan igazság, hogy Párisnak a poroszok által véghezvitt utolsó ostroma alatt a nők sokkal határozottabb és csüggedtlemebb szellemet tanusítottak, mint a férfiak, s nem épen lehetetlenség, hogy ha Trochu oda módosítja vala működési tervét, miszerint a „Sajna ama-

román nyelven hazafias beszédet tartott. Egyáltalán testvérsülés ünnepe volt ez a magyar s román közt. A zászlósnai tisztet Szende Bélánál viselte, kit faklyás-zenével tiszteltek meg.

(1848. 9-ki zászló.) Barsvármegyében a furdőjéről nevezetes Vihnye község templomában a zászlók közt látható az ottani 1848-diki nemzetőrök fölszentelt zászlója, mely az oltár falában tartatott az 1861-ik évig elrejtve. Ezen zászló elővitele mellett mentek az 1849. év január havában a vihnyi nemzetőrök honvédek segítségére, midőn ezek Széklakánál Windschgrätz ellen harcoltak.

(Kossuth-telek.) Mint már írtuk Biróy Béla a gubacsi határban levő birtokán egy nagyobb telket ajánlott föl Kossuthnak, ki azonban azt el nem fogadta. E telket most a tulajdonos a szerencsétlen halállal kimúlt Sebes Emil volt honvédezedes árvájának adta.

(Bittó igazságügyminiszter) hetenként kétszer, szerdán és vasárnap d. e. 11 órától kezdve ad kihallgatást. Az új igazságügyminiszter vasárnap tette le az esküt 6 Felsőre kezébe, ki ezután a volt minisztert, Horváth Boldizsárt fogadta külön kihallgatáson.

(A trónörökös magyar történetára) a „P. L.“ biztos értesülése szerint csakugyan Rómay Jácint lesz. Különböző megmarad osztálytanácsosnak a kultuszminiszteriummal, tanárságának ideje alatt helyettesíteni fogják.

(Adóhátralek.) A pénzügyminiszterium hivatalos kimutatása szerint Magyarország a múlt évről 51.100.000 forint maradt adóhátralekban.

(A dumai monitorok) közül az egyik „Maros“ április 20-án, a másik „Lajta“ május 17-én bocsátott vizre. A monitorok a pest-fiumei hajógyárban készültek el.

(Brassai Sámuel) mint az erdélyi unitáriusok képviselője megérkezett Londonba, hol az unitáriusok most a világ minden részéből gyűlést tartanak. Ő ott az erdélyi unitáriusokat képviseli. Megismerkedett Sir John Bowringgal, a ki nagy magyar-barát, s ki Franciaország jelen helyzetéről a következőket írja: „Franciaország most jobban meg van alázva, mint maga Lengyelország; oda jutott, hogy vagy másodrendű hatalom lesz, vagy első rendű gyöngeség. Mert nem képzelhetni nagyobb gyöngeséget, mint Thierst birni államfőül, a ki legfőbb okozója azoknak a bűnöknek, mik most Franciaországot megazalták.“

(Visszahelyezett korona.) A közlebbi vihar, mint ez a politikai viharoknak is szokása, lefutta a nagy koronát a gr. Károlyi palotájáról, hol az a czimer fölött pompázott. Az egész egyetem-utca tele lett romjaival. Most emberek lepték el a palota tetjét, hogy újra visszazseregítsék tenni a bukkot koronát legitim helyére. Hiába, a restaurációk idejétől eljűk.

(Porosz betörés Ausztriába.) Triestből írják, hogy közelebb poroszkok érkeznek oda, ágyúkkal. De ezek az ágyúk szerencsére nem lesznek megtöltve, lévén azok elfoglalt vagy megrepedt ágyúk, melyeknek az éretet a német császár ajándékozta a triesti lutheránusoknak, hogy öntsenek belőle harangot.

(Az Apraxin-pör.) A „Pressburger Ztg.“ úgy értesül, hogy a pozsonyi városi törvényesek helyett adott gróf Apraxin védője, gr. Heller azon kérelmének, hogy védenze szabadon eresztessék s egyedül 5000 ftnyi óvadék letételét kívánja. A vádlott anyja, gróf Eszterházy Helen azonban vonakodik egyetlen fiáért ez összeget letenni.

(Elszabadult papagály.) Dr. Kempf, a világot körülutazott hazánkfa, Ausztráliából több évi távollét után visszazérkezve, közelebb számos meghívás folytán Debreczenbe utazott, s elvitte a világ tulsó oldaláról magával hozott érdekes gyűjteményeit is. Ott egy ritka, egészen fehér, kitüntet papagály a minap elszabadult; nosza volt nagy látásfűtés a csapó-utczán, hogy megfogják, kergettek egyik háztetőről a másikra, míg aztán úgy elrepült a drága madár, hogy az illőzessel fel kellett hagyni. A ki megfogja, s kezeihez szolgáltatja, jutalmat nyer a tulajdonostól.

(Egy sajtósdog szokás díszlete.) Csonka N. huszárközvezet egy bajtársa által tüvel bekarcoltatta karján nevét és a magyar czímet, a mint az némely vidéken a legények közt szokásban van; de e bekarcolás szomorú következményekkel járt, mert nemskára a műtét után — eddig még ki nem derített okból — a huszár karja annyira megdagadt s a fenésedés oly gyorsan bekövetkezett, hogy a szegény ember életét csak karjának gyors levétele által lehetett megmenteni.

(A bukfeneczésről) jó lesz leszoktatni a gyermekeket. A fehérmegyey Baracska községben a községi legelön minap egy 7—8 éves fiúcska többi társaival együtt játszodozván, egyet bukfeneczett, egyet nyikkanott és halva volt. Nyakát törte.

(Halálhírek.) B. Orcaz György, b. Orcaz Béla közös külügyminiszteri osztálytanácsos atyja e hó 13-án Ujszászon 83 éves korában elhunyt. — Hirtelen halállal mult ki a mult heten Szontagh Mór honvédtiszt; nevével együtt a gőzhajón el akart utazni, de már a kikötőhöz szállító bérkosiban heves vérömlés fogta el, ugy hogy teljesen kimerülve emelték ki a kocsiból, s a várócsarnokban neje keresves irásá közt nemskára meghalt. — B. Babarozsy Antal egy Karlsbadból érkezett sürgöny szerint mult kedden tüdőbetegségben elhunyt. Eszes tudományos ember volt, de nem tartozott a szabadelvű és hazafias pártokhoz. A pozsonyi diétán a konzervatív párt egyik vezérszónoka volt, később a Bach-kormány alatt vállalt hivatal s akkor kapta a bárói rangot. A kiigyezési országgyűlésen ismét megjelent, mint szélső jobboldali képviselő, s beszélt is egypár-szor. — Szegeden e napokban hunyt el Ököl Máté ottani vagyonos polgár, s végrendeletében 10,000 forintot hagyott helyi jótékony czélra, többi közt a városi szegényeknek 4000 forintot, a koldulás megszüntetésének alapjára stb. A boldogult Bajoroszából származott, s családi nevét („Faust“) csak később magyarosította meg. Mint tüzeer az osztrák hadseregben kezdte pályáját s kilépeve onnan, Szegeden telepedett le, hol utóbbi időben igen virágozó téglagyára volt. Mindenki mint különöz és végtelen becsületességű embert ismerte. Családtalan volt, s mivel már közeledett a 60-ik évhez, pár év óta mindig várta halálát, s azért fölhagyott üzletével is. Vagyonának nagy részét rokonaira hagyta.

(Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: gr. Festetics Benno. — Miskolcon: Czenthe József. — Jászokszón: Galambos István és László. — Csegléden: Galambos Károly. — Karczagon: Kacsó Lajos A pesti sakk-kör.)

(Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: gr. Festetics Benno. — Miskolcon: Czenthe József. — Jászokszón: Galambos István és László. — Csegléden: Galambos Károly. — Karczagon: Kacsó Lajos A pesti sakk-kör.)

(Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: gr. Festetics Benno. — Miskolcon: Czenthe József. — Jászokszón: Galambos István és László. — Csegléden: Galambos Károly. — Karczagon: Kacsó Lajos A pesti sakk-kör.)

(Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: gr. Festetics Benno. — Miskolcon: Czenthe József. — Jászokszón: Galambos István és László. — Csegléden: Galambos Károly. — Karczagon: Kacsó Lajos A pesti sakk-kör.)

SAKKJÁTÉK. 603-ik sz. f. — Verbeeck L. V.-tól. Sötét. Világos. Világos indul s a második lépésre mattot mond.

Az 598-ik számú feladvány megfejtése. (Bilow Lajostól Poszenben.) Világos. Sötét. 1. Bg7-f7 c5-d4(a) 2. d2-d3 Ke6-e5 3. Ke6-d7 Ke5-d5 4. Bf7-f5 matt.

Előfizetési fölhívás. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1871. évi jul.—decz. folyamára.

Előfizetési fölhívás. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1871. évi jul.—decz. folyamára. Félévre (július—december) 5 ft. — kr. Csopán Vasárnapi Ujság: 3 „ — „ Csopán Politikai Ujdonságok: 2 „ 50 „

Melléklet: Előfizetési fölhívás báró Eötvös József „Babérlombok“ című munkára.

TARTALOM. Révész Bálint (arczkép). — Az agg örmester. — Kisfaludy Sándor hátrahagyott munkái, I. — Az ember társadalmi fejlődése. — A párisi városház égése (képpel). — A petroleumos nő (képpel). — A motronokról (folyt.). — Egy epizód Magyarország titkos történetéből. — A „Hungaria“ szálloda Pesten (négy képpel). — Egyveleg. — Függetlenül a bujakóri ragályzástól és Dr. Rod et, lyoni orvos ragályelleni legbiztosabb óvszeréről, a férj és nő ivarszerek bonczatani ábráival. Ára: 1 uforint. Postán megküldve 10 kral több; utánvétellel 40 kral több. Megrendelhető szerzőtől következő czím alatt: Dr. Eiber V. U. Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

HETI-NAPTÁR. Hónapi-és hetilap. Katholikus és protestans naptár. Görög-orosz naptár. Izraeliták naptára. Nap. Hold.

HIRDETÉSEK.

Nagy választékban Moll függönyökben. Angol csipke-függönyöket, 9 rőf hosszú egy ablakra 3 ft. 80 krtól, 4 1/2 ft. egész 12 ftig. 11 „ „ „ „ 9 1/2, 11, 12, 14 „ „ 20 „ 1085 ajánlja nagy választékban (2—2) MÖSSMER JÓZSEF rumburgi vászonraktára, a „menyasszonyhoz“ uri- és zsbárus-uteza sarkán. Pesten. 4/4, 6/4, 8/4, széles csipke-függöny szövetek.

A nyári idényre ajánlom saját készítményeimet ugymint: hűtőket viznek, sör, bor, hus, vaj s minden megfelelő czélra, a legújanyosb áron; ugy-szinte fűrdő-kádakat vízmelegítővel és zuhanyal, minden féle edényeket, konyha- és háziesszközöket; elvállalok továbbá mindennemű megrendeléseket rajz vagy minta után, s biztosítom azok czélszerű kivitelét. Weiner Mór, bádogos, PEST, 3 korona-utca a templom épületében. 1089 (3—6)

Előfizetési felhívás. NŐK LAPJA, a női munkaképesítés és munka-felzabardítás című hetilapra. Előfizetési föltételek: Félévre (július—december) 3 ft. — kr. Negyedévre (július—szeptember) 1 „ 50 „ Teljes számú példányok 1871. febr. 1-től kezdve még folyó-vást kaphatók. Gyűjtőknek minden 10 példány után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. — Az előfizetéseket bermenve előírott kiadó-hivatalba küldendők. A „Nők lapja“ kiadó-hivatala, (Pest, egyetem-utca 4-ik szám.)

Előfizetési felhívás. „A VÖRÖSHÁZ LOVAGJA“ című két kötet regényre. A világhírű francia regényírónak, idős Dumas Sándornak rendkívül érdekes és mulattató regénye, mely mintegy 4—500 lapra terjed két kötetben, anguszta havában jelenik meg. Előfizetési ára: 1 ft. 50 kr. Bolti ára: 3 ft. leend. Az előfizetési pénzeket kérjük mielőbb beküldeni, hogy a nyomandó példányok végett tájékozhatassunk magunkat. A ki a „Pesti hölgy-dívatlap“ra félévre, azaz: júliustól deczember végeig fizet elő, az a két kötet regényben 50 kr-ért részesül. Szíves gyűjtőknek, nyoloz egyszerre beküldött előfizető után lapunk, valamint a regény tiszteletpéldányával szolgálunk. 1095 (2—6)

KINTLI JÓZSEF (előbb Kiss, Kollár és társa) soroksári-utca 66. szám, ajánlja a t. közönségnek mindennemű kész gazdasági eszközeit. Megrendelések a leggyorsabban, legpontosabban és legolcsóbb árakon eszközöltenek. 1097 (1)

Szokatlan ritkaság! Csak 15 ft. havonkénti befizetéssel s egyszermindenkorra 2 ft. 50 kr. bélyegdij minden részvevőnek egy részvény-level fog kézbesítettü, mely által minden részvevő az előjegyzt 100 db. 400 frankos teljesen befizetett sorsjegyre játszhatik, s melynek teljesen lefizett tőkéje 40,000 frankot vagyis 16,000 ftot tesz ki. Ezen eszari török vasut-kölesön sorsjegyeknél az érdeklettek, az évenkénti 3% kamatok, mely 1200 frankot tesz ki, s az évenkénti rendszer 6 huzasában, mely 11,300,000 frank nyereséget képvisel, teljes élvezetbe lépnek, s így sokszorozott irányban az összes 100 db. eredeti sorsjegy tőke-kamatát, hanem az arra eső nyereségek is 25 részre felosztva részesevé valnak. Az ezen minden egyes részvény-levelekre évenként eső 48 franknyi kamat, valamint a befizetés tartama alatt tett nyereségek azonnal felosztatnak, s az ilyen részvény-levele eső 4 db. 400 frankos teljesen befizetett és 1600 frankot képviselő eredeti sorsjegyek között a 30 havi lefizetés bezártával minden részvevőnek ki fog szolgáltatni, mely felosztott sorsjegyek a 3% kamattal élvezenen kívül tovább is az évenként történni szokott 1076 (5—6) legdúsabb nyereségekre játszanak. Ugyanezen jól átgondolt tervezet áll 50 db. 400 frankos teljesen befizetett 20,000 frank vagyis 8000 ft. tevő es. török sorsjegyekre nézve is, a befizetett felényre állapítja meg s belyegdij 1 ft. 25 kr., mely tervezet egyidejűleg nyitattott meg, s melyre a t. cz. közönséget szíves részvevőre felhívni ezenel szerencsém van. Jókori megrendelés esetében minden érdeklettek egy állami honvéd jótékonyági sorsjegy 100,000, 20,000, 2 a 10,000 ft. s több jelentékeny mellék nyereségekkel ingyért fog adni, — mely sorsjegyek azonban 2 ft. 50 kron szinte megrendelhetők.

Legfinomabb és legolcsóbb Levélpapírok csinos s legújabb Monogramokkal ellátva színes nyomatban. 1000 levélpapír legfinomabb ft. 1—1.50 1000 levélpapír legjobban vastag ft. 2—2.50 1000 levélpapír monogram ft. 1—1.50 1000 levélpapír monog. nélkül kr. 50—60 1000 levélpapír finomabb 80 kr. — 1 ft. 1000 levélpapír . . . . . kr. 30—80

Hetedik kiadás (magyar nyelven negyedik) A nemi élet titka s veszélyei. Értekezések a nemzés és nemi betegségekről, az utóbbiak ör- és gyógy-módjaival. 1010 (5—12) Függetlenül a bujakóri ragályzástól és Dr. Rod et, lyoni orvos ragályelleni legbiztosabb óvszeréről, a férj és nő ivarszerek bonczatani ábráival. Ára: 1 uforint. Postán megküldve 10 kral több; utánvétellel 40 kral több. Megrendelhető szerzőtől következő czím alatt: Dr. Eiber V. U. Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

Látogatási jegyek. 1000 db. legfinom. dupla fényes papírra, kőnyomat . . . . . ft. 1—1.40 1000 db. legfinom. bristolpapírra ft. 1.20 1000 db. a la minute . . . . . kr. 50—80

Pecsetelő-markok. 1000 db. aránymat . . . . . ft. 2.50 1000 » veres, fehér színes pecsetv. ft. 3 1000 » színes nyomott (legújabb) ft. 4

FÜRST JÓZSEF, gyógyszerészi ipar-telepítője Prágában, ajánlja:

A gyógyszeres folyékony vastartalmu ezukort,
dr. Hager jobbitott rendszere után készítve,
 mint legcélszerűbb készítmény
 azok számára, kik vastartalmu gyógyszert szükségelnek.

- Használati utasítás:**
- Felüdülés esetében nehéz betegségek után, hol láb következtében a vérszéklet fogyatkozása s már véralakítás vesztése állott be.
  - A vér vastartalmának kevesbitése, a vér és nedvek vesztése után, különösen gyermekeknek, a hol nemcsak a már meglévő vér megtartása, azaz: ápolása, hanem annak növelése s újabb részek képződése forogyan fenn. Hogy itt minden csepp vérből egy bizonyos mennyiségű vastartalom elenyészik, az kétséget sem szenved.
  - A vérszegénység által az idegszervekben föltételezett ingerlékenység esetében, melyek álmatlanságra vezetnek; továbbá fogékony betegségeknek, különösen a tüdő- s bélhurutra rendkívüli befolyást gyakorol.
  - A tápanyagok változásu betegségeiben, a tápanyagok, görvény, ang. betegség (Rhaehitis) tudógumó, csúz, köszvény, súly s vízkórok gyülemése esetében.
  - A nemhatások betegségeiben: magómlés, tehetlenség, utókatár a férfinemnél; terméketlenség, fehér folyás, havitusztulás háborgatása esetében a nőnemnél.
  - A sápadtság s vérszegénység esetében, hogy ha azok nem egy megelőző betegségből fejlődtek ki, s gyenge testalkat esetében.
  - Következetes állapotú változásokban.
  - A bujakór utánygyógyítására.
  - Bizonyos idegállapokban: u. m. vidatáncz, nehézkór, mehgörös, félfejűség, ájulásokra hajlam, görösök, szélhűdés, hogy ha ezen állapotok a vérszegénység által idéztettek elő.
  - A tápanyagok szerfeletti elköltése ellen, izadtás, hnd ár s evesedés esetében. — 1 nagy üveg ára 1 ft. 20 kr., kisebb üvegé 60 kr.

Saját érdekeben tisztelettel felkérik, fentebbi készítmények vásárlásánál arra nézni, hogy a függvények, érezkupakok, tokok stb. az „Apotheke zum weissen Engel in Prag am Pořic 1071-II“ ezeget magukon hordják-e, — hogy ha ez nem volna így, — úgy kérjük, minden ily gyártmányt visszautasítani. 1048 (5-34)

Főraktár Pesten: Török József gyógyszerésznél király-utca, s megrendelhető Magyarország legtöbb gyógyszerésztárában.

Gyomorfájdalmak ellen.

A Gastrophan,

mely havasi növényekből készítették s 20 éven át a legüdvösebb szernek bizonyult be, különösen: az emésztőszervek bántalmazásánál, u. m. gyomor megterhelés, megromlott gyomor, hányás, hasmenés, gyomorégetés, idült gyomorbagok s felhúvadások ellen. 1 üveg ára 70 kr.

Fagydagánat ellen.

A vascerat,

meggyógyítja tökéletesen rövid idő alatt. 1 skatulya ára 40 kr.

Fris sebeket, égetéseket s zuzásokat

gyorsan meggyógyítja a

vasszappan folyadék,

s így annak egy háztartásnál sem volna szabad hiányoznia. — 1 üveg ára 1 ft., fél üvegé 50 kr.

Mellbetegségeknek

a Kral-féle valódi Carolinenthal

Dávidthea

minden köhögést eltávolít, legyen az utjonkeletkezett vagy idült, s általa a tüdő további megbetegedésétől megóvja. 1 csomag ára 20 kr.

Szép fehér fogakat

idéz elő a

chinaszájviz

és chinafogpor.

A chinaszájviz megerősíti ezenfelül a fogakat, a foghúsok vezését s a fogakra oly veszedelmes fogó lerakódást megakadályozza, s a szájak kellemes frisséget s hűvösöget kölcsönöz.

1 üveg chinaszájviz 60 kr.
 1 skatulya chinafogpor 30 »

Kollarits József és fia (12-4-2)

„YPSILANTHOZ“

szimzett legelő

vászonruha gyári raktárban

váci-utczában Pesten,

kaphatók a legolcsóbb árakon s legnagyobb választékban

mindennemű kész fehérművek férfiak, hölgyek és gyermekek számára.

- Férfi-íngek, rumburgi, hollandi vagy írlandi vászonból 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft.
- Báli íngek férfiak számára 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft. Himeszettek 6 ft., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft., 14 ft. egész 20 ftig.
- Színes férfi-íngek, 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft.
- Férfi-íngek fehér madapolanból 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft.
- Férfi-gatyák vászonból, magyar, félmagyar vagy francia szabásban 1 ft. 75 kr., 2 ft., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr.
- Férfi-kraglik, kizelők, nyakkötők, kapezák és mindennemű vászon- és battiszt-zsebkendők.
- Női íngek vászonból egyszerűen 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 5 ft. himszettek 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., jobban himszettek 6 ft., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft., 14 ft., a legújabb francia divat szerint 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft., 12 ft.
- Női hátr-corsek 1 ft. 35 kr., 2 ft. 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 75 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., egész 12 ftig.
- Női vall-fűzők francia alakban 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr.
- Női alsósoknyák és nadrágok perkaiból, chiffonból, schnürl és piquetbarchet, czipli és negligé-főkötők, kapezák zsernából, pamut, gypot és mindennemű vászon- és battiszt-zsebkendők.
- Fü íngek vászonból, madapolanból és színesek is a legjutányosabb árakon, ugyszintén gatyák és kapezák.

Leányka-íngek kivárva vagy egyszerűen, corsettek, nadrágok és kapezák.
 A legnagyobb választékban béllt alsó-íngek és nadrágok urak és hölgyek számára, ugyszintén mindennemű téli szükségletek, legújabb snell-íngek és shawlok.
 Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat, rumburgi, hollandi s írlandi vászonból, darabját 25, 27, 28, 30, 32, 35, 38, 40, 50, 60 egész 120 ftig.
 Creas-vaszon 12 ft., 12 ft. 50 kr., 13 ft., 14 ft., 15 ft., 16 ft., 17 ft., 18 ft., 20 ft. egész 25 forintig. 1028 (7-8)

Török-kendők tucatzát 5 ft. 80 kr., 6 ft. 90 kr., 7 ft. 50 kr., 9 ft. 50 kr., 10 ft., 12 ft., egész 20 ftig.
Asztalkendők tucatzát 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft. egész 12 ftig.
Színes canefas agymeteknek 9 ft., 10 ft., 11 ft., 12 ft., 13 ft. egész 16 ftig.
Asztalkendők és készletek damasztból 6, 12, 18 és 23 személy számára.
Függönyök a legnagyobb választékban 4 ft., 5 ft., 6 ft., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft., 12 ft., 14 ft., 15 ft. párja.
Asztal- és agyterítők, kávé-abroszok és szervettek.
Menyasszonyi-hozomány-kiállítások 200 fttől 2000 forintig, kész fehérművekben és vászonáruban a legnagyobb választékban kaphatók. Kimerítő árjegyzékeket kívánatra bérmentesen megküldjük.
 Levéleli megkeresésekre még az nap, melyen megkapjuk, expedáljuk, és csomagolási díjt nem számítunk.

Kohn Philippe
 dícséretesen ismert óra-gyáros
 Dorottya-utacza 2. sz.
 ajánlja legkötönybb, jó és olcsó órákkal gazdagon alkottott mátkáit 3 évi írásbeli jóvátállás mellett.

- Rüst henger órák 4 rubinra 10-11
- » » arany foglalv. rugóra 12-15
- » » kettős fődéllel 15-16
- » » kristályüveggel 15, 16-17
- » » horgonyórák 15 rubinra 15, 16-17
- » » 15 » kettős fődéllel 19
- » » angol horgonyórák kristályüveggel 19
- » » 20-22-24
- » » ugyanazok kettős fődéllel 24-40
- » » val. remontoir kengyelnd felh. 28-32
- » » ugyanaz kettős fődéllel 35, 38, 40-45
- » » Arany órák 3. sz. horg. 15 rub. 36, 40, 45-50
- » » ugyanaz kettős fődéllel 55, 58, 60-80
- » » valódi remontoir kengyelnd felhuz. 70, 80, 90-100
- » » valódi remontoir kettős fődéllel 100, 110, 120, 130-206
- » » Arany hőlgyórák (3.sz.) 25, 28-32
- » » henger 4-8 rubinra 38, 42-45
- » » horgonyórák 15 rub. kettős fődéllel 50, 55-60
- » » val. remontoir kett. fődéllel 70, 80-100
- » » h. órák zom. gym. 60, 70, 80-100
- » » Inga-órák hetenkint felh. ft. 16, 20, 22-24
- » » órai és félórai ütessel 30-32
- » » óra és negyedórai ütessel 48, 50-55
- » » Havi regulátorok 80-82
- » » Ébresztő óra 6
- » » Ezüstlánczok 4 ft. 50 kr., 5, 6, 6 ft. 50 kr., 7 ftig; legfinomabb francia alaknak 8 ft., 3 ft. 50 kr., 9, 10 ftig; hosszu nyaklánczok 7 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10, 15 ftig.
- » » Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése vagy utánvét mellett, gyorsan és pontosan teljesítetnek.
- » » Egy inga-óra pakolásért 1 ft. 50 kr.
- » » Órák cserében is elfogadtatnak.
- » » Nem tetsző aru kicseréltetik.
- » » Javítások legpontosabban és jutányos árértéjlesztetnek. 1086 (2-12)

Pest, junius 25-én 1871.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
 Csapán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csapán Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyzer hasábotott petit sor, vagy annak helye, egyszeri iktatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többeszi iktatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Opellik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyeg-díj, külön minden iktatás után 30 krajczár.

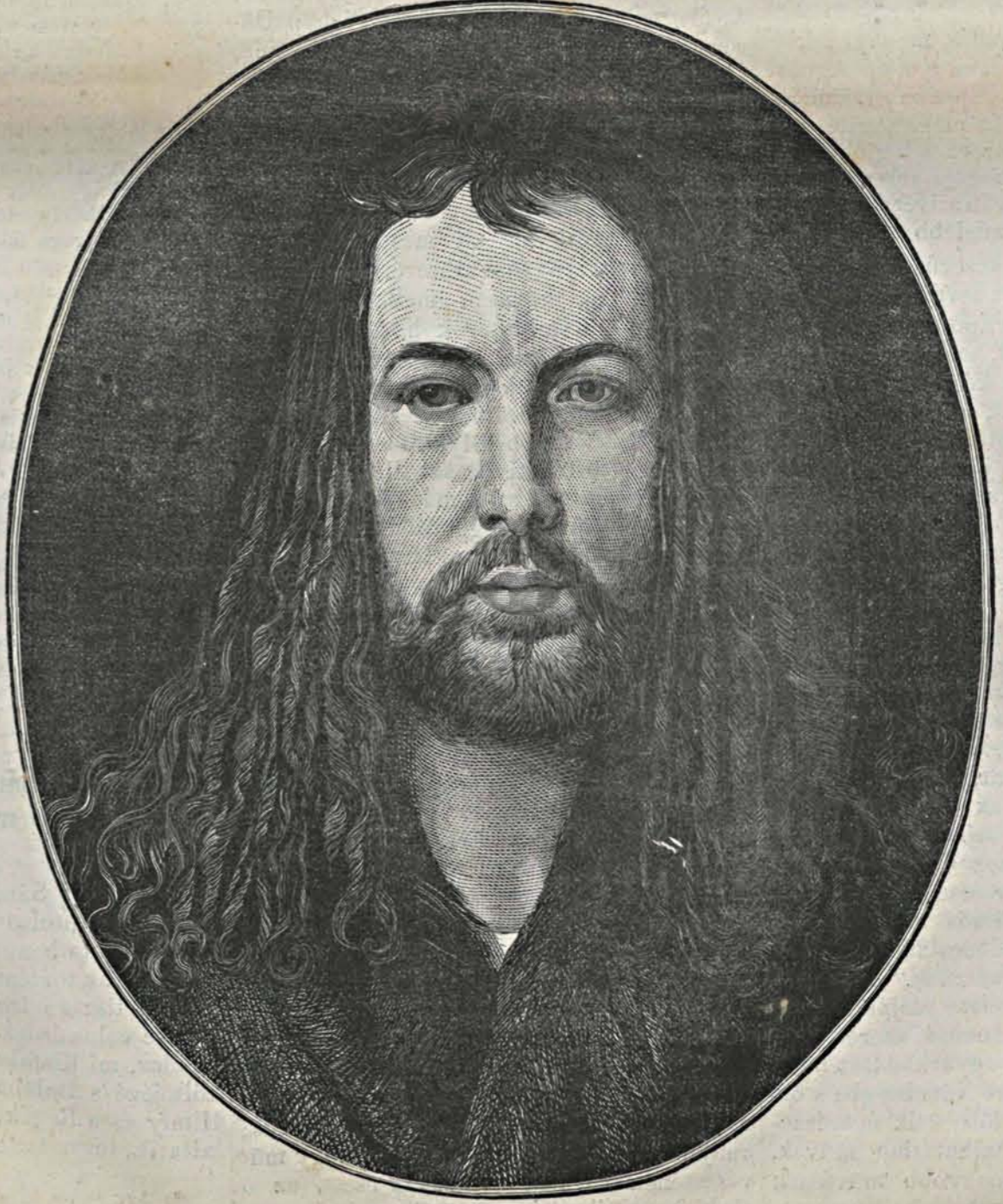
Dürer Albert.

(1471-1528.)

Néhány hét előtt ünnepelte Németország egyik legnagyobb fia születésének négyszázados évfordulóját;*) a részvét, mely a tiszteletére rendezett ünnepélyeken — a Muzsáknak annyira ellenséges fegyverzár utóhatása és a minden más érdek elszorbealó diadalmáor közvetlen befolyása daczára — ez ünnepélyt csaknem nemzetivé emelte, tanusítja, mily nagy tisztelettel viseltetik a négyszázados nagy név iránt a késő utód, meny nyire fölfogja és méltányolja a befolyást, melyet halhatatlan fia hazája, kora és az emberiség művészetének fejlődésére gyakorolt. Dürer Albert neve ott ragyog a művészet nagy korpaeusai közt, egy Rafael, Rubens, Murillo oldalán — fényt árasztva a korra, melyben élt, a nemzetre, melyhez tartozott, a városra, melyben született, nevedett, működött és meghalt. E sok fényből nekünk magyaroknak is jut egy sugár, s ha a művészet világpolgárius jellege már magában nem indokolná is, hogy a művészet ez apostolatát a magyar közönség élé vezesük: a fény, melyet

Dürer reánk is vet, bizonynyaligazolásunkra szolgálhat.

Dürer családja magyar eredetű, s nem, miként a német írók állítani szeretik, Magyarhonba beköltözött német gyarmatosok sarja. A vidék, hol e család tartózkodott, nyomát sem tartotta fenn német kolonizációznak, a Dürer név német hangzása az akkori kor szokásaival megegyező gyakori névváltoztatások mellett (akkor még nem létezett nemzetiségi kérdés!) ily föltevésre nem szolgálhat alapul; e nevet Dürer (az atya) Németországban töltött vándorévei vagy Nürnbergbe telepedése alkalmával vehette fel.

Dürer Albert elődei egyszerű magyar földművesek voltak. Nagyatya, Antal öt-vösségre szánta magát, Gyulán telepedett le s ott megnősült. E frigy első szülötte Albert volt, ki atyja mesterségét választván, azon idők szokásaszerint segédevei végeztélvél vándorlásra indult; megfordult Mátyásfényes udvarában, de tanulási vágya tovább hajtotta, fölkereste a művészet terén akkor oly virágzó Németalföld mestereit s Németországot, mely mintegy új-kora előestéjén a vállalkozó szellem éstett-erőnek munkálkodásra gazdag tért nyújtott. A 28 éves Albert Nürnbergben települt le 1455-ben, s anyyira megnyerte nagyhirű mestere Haller Jeremiás tetszését, hogy ez — a büszke patricius — nem átalotta a jövevény és egyedül művészetére támaszkodó segédnek adni önül leányát. Albert ekkor már 40 éves volt, de hogy még testben, lélekben erős és erneredetlen, tanusítja, hogy e frigy-

*) A Bécsben ez alkalomból tartott Dürer-ünnepélyről lapunk már f. évi 21. számában emlékezett, különösen kiemelve Dürernek Bécsben levő, jelesen az osztrák múzeum által e jubileum tiszteletére rendezett Dürer-tárlatnál kiállított műveit.

T. L.

DÜRER ALBERT.

Legújabb női-ruha-kelmék bámulatos olcsón!
Hamburger Adolf
 üzletében
 PEST, zsidó- és ur-utca sarkán.
 Minták kívánatra küldetnek mindenfelé ingyen és bérmentve.

A pálma hajfűrt-essentia
 használata által fölülmulhatlan tartósságu fényes, puha s rugányos hajfűrtök; továbbá hölgyek s uraknál hullamszerű s tartós haj-bodrok éretnek el. Egy üveg ára 1 ft. 20 kr. Főraktár: LUEFF M. illatszerezésnél a „Minervához“ Pesten, a váci-utczában.

Mellbetegeket
 értesítem arról, miszerint mell-betegségek, különösen mellfájás, rekedtség, köhögés, nehéz lélegzés, egy igen szakértő és gyakorolt hasonzenvi orvos által sikeresen gyógyíttatnak.
 Rendelvényi órák: délután 2-től 4-ig.
 Bálvány-utca 6. szám, 2. emelet (ezelőtt váci-ut 24-kil.)
ERNST L.
 homiopath-orvos és szülész.
 1045 (11-50)